

383.
Nr. 1692

LEMBITU TÜTAR

TAARALASE näidend-revüü
kolmes vaatuses proloogiga

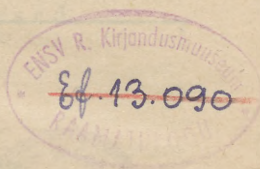
TAVET MUTSU Teaterkirjastus Tallinn

A.
10.383.
Nr. 1692.

Lembitu tütar

Näidend-revüü kolmes vaatuses proloogiga

Taaralane

TAVET MUTSU Teatrikirjastus, Tallinn.

Käesolewa pearaamatu wõi osade
ärakirjutamine on keelatud. Eksijad
wõetakse wastutusele. Mänguloa an-
nab Tawet Mutsu teaterkirjastus
Tallinnas.

1929:152

TEGELASED.

Linda.	Laulik.
Mall.	Poolakas.
Tark.	Rootslane.
Ordumeister.	Venelane.
Frits.	Poisikene.
Franz.	Tütarlaps.
Jaan.	Murueide tütre.
Nõid.	Inimesed.

-
1. vaatus — Vabadusaja lõpp.
 2. vaatus — Võõraste valitsus.
 3. vaatus — Vabadusvõitlus ja iseseisvus.
-

PROLOOG.

Ma sinule, sa Eesti tõusev sugu,
Kes rõõmustad end jälle priiusest,
Siin tahan jutustada mõistulugu
Me möödaläinud, vanust aegadest —
Neist aegadest, mil alles hädakisa
Meil kostis ühelt vainult teisele,
Ja näidata, kuis Eesti vaim, nii visa,
Kord pääseb siiski viimaks võidule.
Nii — käies ajaraamatute rada —
Me muistseid pilte näeme silma ees,
Ja, mis on kestnud seitse aastasada,
Siin läbielame nüüd mõne tunni sees.
Siin kolmes pildis Eesti rahva saatus
Su silme eest kui lendes läbi läeb...
Kuid — olgu sest — kui lõpeb
viimne vaatus,
Küll igaüks siis isegi ju näeb.

ESIMENE VAATUS.

Mets. Esiplaanil mõned kivid ja kännud. Tagapool tulekuma. Videvik. Inimesed põgenevad kompsud seljas ja süles.

1. inimene. Oh, häda! Oh, häda!
2. inimene. Taara avita!
3. inimene. Raudmehed tulevad.
4. inimene. Põgeneme, põgeneme!
5. inimene. Aga kuhu? Aga kuhu?
6. inimene. Soode ja rabade taha.

Mall (kümne aastane tütarlaps, mähkmetes laps süles, komistab). Võtke mind kaasa, võtke mind kaasa!

6. inimene. Pole aega! Igaüks hoolitsegu enese eest.

Mall. Ma ei suuda. Võtke vähemalt see laps!

7. inimene. Päästku igaüks, mis päästa võib.

Mall. Oh, mu jõud on otsas! (Kohendab enese istuma, vaatab lapse peale ja laulab. Viis: Kus on, kus on kurva kodu?)

Oh sa vaene, oh sa väeti,
Mahajäänud marjuke!
Kõigist sind nüüd maha jäeti,
Kuhu viin sind varjule?

Lembitu on sõjas langend,
Surma sülle suikunud;
Kõik ta kangelased raugend;
Sinu kodu hävitud!
Oh sa vaene, oh sa väeti!
Oled üks, abita.
Kõikidest sind maha jäeti ...
Taara ise avita!

Tark (vana, halli habemega ja pikkade juustega mees, pikas mustas kuuks). Laps! Mis teed sa siin üks pimedas metsas!?

Mall (tõuseb ehmudes üles). Kes sa oled, vanake?

Tark. Ära karda mind, lapsuke! Sa tahad teada, kes ma olen? Seda ei tea ma õieti isegi: olen nii vana, et oma nimegi ei mäleta. — Ma elan seal kaugel metsa põhjas ja inimesed nimetavad mind lihtsalt vanaks targaks. (Rahutult, räägib rohkem iseenesele.) Aga täna ei võinud ma koju jääda, ma tunnen eneses imelikku rahutust... mu kõrvus on kõiksugu hääli... ma kuulen nagu sõjariistade kõlinat ja naiste ning laste nuttu... mu süda ütleb mulle, et midagi hirmsat on sündimas. Ma pidin tulema ja vaatama, mis see tähendab. Ehk võid sina mulle midagi seletada? Aga enne ütle, kes oled sina?

Mall. Ma olen Mall, Lembitu kasutütar.

Tark. Lembitu kasutütar. Aga miks oled sa siin?

Mall. Vanaisake, kas sa siis midagi ei tea? Et meie linn on maha põletatud, külad hävitatud ja rüüstatud, raudmehed riisuvad ja tapavad kõik, mis ette juhtub!

Tark (äärmiselt üllatatult). Kuidas? Linn maha põletatud... raudmehed... Mis teeb siis Lembitu?

Mall. Ka sedagi ei tea sa veel! Noh, siis ütlen ma sulle — Lembitut ei ole enam — ta langes täna lahingus.

Tark (põrutatult). Lembitu langenud! (Vajub kännu otsa, katab näo kätega.) Siis see oligi mis mu süda nii valusalt aimas. Lembitu, Lembitu! — miks pidid sa nii noorelt langema ja just nüüd, kus sind kõigerohkem tarvis on! Kes on nüüd veel see mees, kelle sõjasarve hääle üle maa ühest piirist teise kostaks, kelle sõna peale terve rahvas, kui üks mees üles tõuseks. Kas võisin ma aimata siis, kui sa alles poisikesena mu põlvedel kiikusid ja mina sulle esivanematest lugusid pidin jutustama kas võisin ma aimata, et Taara mind vanaspõlves niisugust õnnetust näha laseb. Lembitu, Lembitu! Sa eestlaste au ja uhkus, kelle vahvust ja tarkust, õiglust ja heldust kõigil maal imestati, — kui sina langesid, siis on kõik kadunud... siis on kõik kadunud... (Järsku.) Mall! Kus on Lembitu naine?

Mall. Ta on surnud. Ta ei tahtnud põgeneda, vaid julgustas viimse silmapilguni teisi võitlusele. Ta ütles: „Kus

Lembitu on, seal olen ka mina.“ Raudmehed löid ta oma ukselävel surnuks. Ainult mina pääsesin selle lapsega tagaukse kaudu põgenema. (Toimetab lapse juures.)

Tark (pühalikult). Rahu sulle, kallimeelne naine! Aga mis laps sul seal on, Mall?

Mall. See on Linda — Lembitu tütar.

Tark (tõuseb,) paljastab pea). Lembitu tütar... Linda! Siis ometi ei ole Lembitu sugu veel maapealt kadunud, siis ei ole Taara meid veel täiesti maha jätnud. (Tõstab käed üles.) Taara! Ma olen eluaja sind teeninud ja su salamõtteid uurinud, aga nüüd näen ma, — et ma liig nõder olen neid mõistma. (Laseb käed vajuda.) Mu silmad kustuvad mu rahva õnnetust nähes — Jäta mulle siis see viimane lootus, see teadmine, et sa selle lapse — Lembitu tütre — oma kaitse alla võtad, et sa seda Eesti õrna taimekest ei lase hukka saada, vaid et sa teda varjad ja lased tugevaks kasvada tulevasteks õnne aegadeks, mida minu vaimusilmad nagu kauget koidukuma aimavad. (Tõstab käed.) Taara! kui sa mind kuuled, siis anna mulle märki! (Kõuemürin.) Kuuled Mall! Taara on meie palvet kuulda võtnud. Ära siis karda midagi, kõnni julgesti oma teed ja kanna hoolt lapse eest, rohkem isegi, kui enese eest, sest tea: — temas peitub kõik Eesti tuleviku lootus, temas elab edasi Lembitu vaim; praegu küll vaevalt hingitsedes, nagu tuha all hõõgub

tulesäde, aga tuleb kord aeg, kui ta vägevana lõkkena leekima lööb ja rahvale uut õnne koitu kuulutab. (Önnistades.) Ja sina, Linda, Lembitu tütar! Sa oled küll kõik kaotanud, mida inimesed oma õnneks nimetavad, aga selle eest oled sa omale ühe vägeva kaitsja leidnud. Sellepärast ära sinagi karda! Sa saad küll viletsust ja ohtu näha, vangipõlve ja ahelaid kanda, aga ära lase kustuda oma hinges seda vabaduse tuld, mis Lembitu sinule on pärandanud. Ära kuula ei meelitusi ega ähvardusi — jää truuks iseendale. Ka kõigesuurem hädaoht ärgu hirmutagu sind, vaid looda, et kord paremaid aegu näha saad, sest seda on Taara mulle töötanud. Ja nüüd lähen ma ja viin Taarale oma viimase ohvri. (Läheb.)

(Aegamööda on kuuvalgus tõusnud.)

Ma 11. Milline imelik vanamees, see Tark. Taara ise vastas temale! Ja kui julgelt tema sõnad kõlasid! Ma ei saanud küll kõigist hästi aru, aga ometi on mu süda nüüd palju rahulisem. (Võtab lapse jälle sülle.) Noh, Lindakene, mis meie siis nüüd kahekesi peale hakkame? Sa naeratud ja vaatad nii armsalt mulle otsa, nagu ei aimakski, missugune õnnetus sind on tabanud. Ah, nüüd korraga teed niisuguse kibeda näo! No jah, see on praegusel korral igatahes kohasem. Ära sa aga häält tee, siis oleme mõlemad kadunud. Pane aga parem jälle silmad kinni ja jää magama.

Mu oma silmad kipuvad vägisi kinni, aga seda ei tohi, tahan ainult vähekesse jõudu koguda. Ja siis peame vaatama, kust enestele peavarju ja toitu leiame. (Tuleb ettepoole, istub, kiigutab last põlvedel.) Noh, mis on, — kas sa ei taha ikka veel magada? Oota, ma laulan sulle unelaulu:

Uinu, väikene Lindakene, äia, äia!
 Lindakene, lillekene, äia, äia!
 Ei sul isa hoidemassa, äia, äia!
 Ema armu aitamassa, äia, äia!
 Ise sa, kanni, kasva kauniks, äia, äia!
 Kasva kauniks, sirgu suureks, äia, äia!
 Ehtigu sind murueite, äia, äia!
 Taeva taati andku tarkust, äia, äia!

(Vajub kivi kõrvale maha, laps kaisus, ja jääb magama.)

Murueidetütred (tulevad heljudes, iga-
 ülel oksake käes, jäävad poolringis laste ümber seisma.
 Laul. Viis: Hinge hellal igatsusel).

Vaiksel ööl siin puude vilus
 Metsa põues sügavas
 Puhkad, lapsukene ilus,
 Uinud unes magusas.
 Aga isa silm ei maga,
 Sinu üle valvel ta.
 Kui sa oled ikka vaga,
 Siis ta sind ei unusta.
 Usaldad end tema kätte,
 Siis sind kaitsvad vaimuväed,
 Ja sul teevad varju ette,
 Et ei leiaks kurjad käed.

(Pistavad oksakesed püsti magajaile ümber.)

Kindlalt kaitseb sind see vari;
Maga aga mureta.
Tulgu vaendlasi küll kari,
Ei nad sind ei puuduta.

(Kaovad. Sarvehääl, trummipöörin, sammude mürtsud, relvade kölin. Laul lava taga. Viis: Du bist verrückt, mein Sohn.)

Raudmehed oleme
Ja tuleme nüüd Saksamaalt;
Me himust põleme,
Kõik hävitada Eesti raalt.
Hüüdkem siis valjemalt;
Las eestlased kuulevad:
.; Et nüüd hoidke alt, et nüüd hoidke alt,
Kui raudmehed tulevad! .;

Ordumeister (möögavennaste ordu riie-
tuses). Siia, Frits ja Franz! Otsige see
metsaserv läbi! Kaugemale ta ei võinud
pääseda, sest mets on igast küljest ümber
piiratud.

Franz. See on meie käes tühine asi,
muudkui hakkame peale. Tule Franz!
(Lähevad Malle ja Linda poole. Kõuemürin. Mehed
põrkavad tagasi. Donnerwetter!

Ordumeister (lööb risti ette). Sancta
Maria!

Franz. Ja! Ära kohutas teine! See
on üks nõiduse temp.

Ordumeister. Noh, miks te otsimise
järele jätsite? Laske edasi!

Fritz. Ei tea... aga mis tühjast siis nii otsida -- aastane lapseräbalas.

Franz. Jah, see nagu polekski täismehetöö — lapsega jännata.

Ordumeister. Juhmid olete küll mõlemad. Kas teie siis aru ei saa, milline hädaoht meid selle lapse poolt ähvardab? Temast kasvab ju omal ajal inimene, ja kui temal osagi oma vanemate vaimust on, siis ei tohi meie siin maal kunagi julged olla. Või kas olete unustanud, kuidas Lembitu täna võitles, kuidas ta meie mehi nagu loogu maha niitis, ja kuidas tema nainegi kolm sakslast teise ilma saatis. Ei, meie peame selle soo maapealt ära hävitama, või vähemalt oma võimusesse saama.

Fritz. Õige ta ju on: ma näeksin kõigesuurema lõbuga, kuidas ta mul piigi otsas siputab, aga kust teda siin pimedas tead otsida.

Franz. Ja, see on ikka täbar küll.

Ordumeister. Modonna nimel, leidma ta peame. Ja kes ta leiab ja mulle kätte toob, selle löön rüütliks.

Fritz. Ohoo, see juba tasuks vaeva.

Ordumeister. Olge aga siis kärmed! Mina lähen vaatan, kas kõik oma kohal on. (Ära.)

Franz. Kerge öelda — olge kärmed. Teised pidutsevad laagris ja meie peame siin mööda metsi kolama.

Fritz. Seda minagi ütlen. Ja pealegi veel tühja kõhuga. Ptüi!

Franz. Pea, siga, sa sülitad ju mulle habemesse. (Tõukab.)

Fritz. Ära tõuka! Vaata, et kisun su habeme kõigi juurikatega välja. (Märkab lambakintsu, Franzu kaenlas, lahkelt.) Kuule, mis sul seal kaenlas on?

Franz. Lambakints. Sain niigi palju külast näpata; see on kõik mu sõjasaak.

Fritz. Oh, sa kuldne mees! Mis meil nüüd viga!

Franz. Mida's sina sellest nii rõõmustad?

Fritz. Kuidas siis, ega sa ometi seltsimeest ilma jäta. Ega minugi suu pole sarvest.

Franz. Mõni seltsimees sa mul oled: jätad mu lahinguväljale uimaselt lamama ja ise putkad ei tea kuhu.

Fritz. Mis sa sellest veel räägid. Anna juba!

Franz. Sul ju omal suur pundar puusa peal, nähtavasti oled paremini varustatud kui mina.

Fritz. Siin pole midagi söödavat, need on rebase nahad.

Franz. Ohoh! Sellepärast siis sul oligi nii kiire; oskasid aega kasulikult tarvitada.

Fritz. Igatahes. Ma võin selle kintsu ära osta, kui sa nii kade oled. (Võtab vöölt koti ja viskab Franzule mõned hõbetükid.) Ega mul hõbeda puudust ei ole. So, anna nüüd pool siia. (Võtab kintsu, hakkab lõikama.)

Franz. Ja, jah, ma näen, sa oled ikka külas päris vahva mees olnud; lahingus hoidsid ikka rohkem minu selja taha.

Fritz. Oli su seljast niigi palju kasu. Pagana vintske liha, ei saa teist pooleks.

Franz. Too siia, sa ei saa sellegagi hakkama. (Lööb kintsu kännu otsas mõõgaga pooleks.) Säh!

Fritz. Kohe näha, et sa oma vana ametit veel unustanud pole. (Hakkab aplusega sööma.)

Franz. Mis see sinu asi on! See on jah minu amet: olen aus lihunikusell, ei salga seda ja pole mulle sugugi tarvis seda nii tihti nina peale visata. Mis sa siis teeksid, kui mina sulle igapäev ette laulaksin, mis asjamees sina enne olid.

Fritz. Katsu sa seda teha, siis ma su kaela väänan.

Franz. Nojah, näib, et sinagi oma vana ametit pole unustanud: ütle õige, mitu kaela sa oma eluajal oled väänanud?

Fritz. Ära sa mõtle — saan sinu omaga ka veel valmis.

Franz. Ära ikka ole nii väga tragi. Alles ikka Saksamaal pääsesid võllast, juba hakkad siin jälle.

Fritz. Kuule, täna õnne, et meid praegu keegi ei kuule — omavahel võib ju rääkida, mis tahes — aga peaksid sa rüütli ees sellest niiksatama, siis . . .

Franz. No mis sa temastki nii väga häbened, ega's temagi alati nii püha mees pole olnud.

Fritz. Kas sa tundsid teda juba varemalt?

Franz. Muidugi tundsin.

Fritz. Mis ta oli?

Franz. Harilik teeröövel.

Fritz. Oo — see on ju siis mulle päris paras paarimees.

Franz. Seda küll. Aga mulle, õigust öelda, terve see kupatus ei meeldi. Mõtlen, et kogun siin natuke varandust ja pistan Saksamaale tagasi.

Fritz. Miks siis üldse sealt ära tulid?

Franz. Eks ikka see rahaahnus, mis muud.

Fritz. Aga minule meeldib küll siin väga. Muidugi, need eestlaste sõjanuiad ei rneeldi ka minule sugugi, aga pruugib siis minul just ette hüpata. Muidu aga — tapa ja röövi niipalju kui süda kutsub ja oled tubli mees veel pealegi. Vanad patud andis piiskop andeks ja kui nüüd veel Lembitu tütre leian, saan viimati rüütliks.

Franz. Kuule, juba rüütel tulebki ja sina alles siin.

Frits. Oi, sa pagan! Ruttu otsima! (Jookseb ja komistab kännu otsa.) Appi!

Ordumeister. Mis seal on? Kes karjub?

Fritz. Mina, Fritz. Sattusin vaenlastega kokku

Ordumeister. Vaenlased? Kus nad on?

Fritz. Põgenesid metsa.

Ordumeister. Taga ajada! Kinni võtta! Aga ruttu!

Fritz. Kohe, kohe, rüütlihärja. (Läheb.)

Ordumeister. Franz, mida sina veel ootad?

Franz. Midagi. Fritz luiskab, polnud siin kedagi vaenlast.

Fritz (Tarka kaasa vedades). Mis sa valetad, Franz! Näe, üks on siin!

Ordumeister. Aa — tubli poiss, Fritz. Aga kus on teised? Palju neid oli? (Targale.) Tunnista, vanamees!

Tark. Ma ei tea, mis tunnistust sa mult tahad?

Ordumeister. Mis sa hulgud siin metsas?

Tark. Käisin vaatamas sinu hävitus-tööd külas. Tagasi tulles kuulsin appihüüdu ja tulin vaatama, kes tarvitab abi.

Ordumeister. Tunneme juba nüüsgust juttu. (Fritzule.) See on väga hea, et ta kinni püüdis: see näib olevat paganausu preester. Temalt saame kindlasti teada, kus on Lembitu tütar.

Tark. Sa eksid, võõras, äraandmine pole siin viisiks.

Ordumeister. Tühi jutt. Vasta siis, kui sinult küsitakse! Kõigepealt, kes sa oled?

Tark. Palju rohkem õigust oleks mul küsida seda sinult: kes oled sina ja mis õigusega sa siin talitad?

Ordumeister. Mina tulen püha Rooma paavsti käsul tooma teile, paganatele, õndsaks tegevat ristiusku ja püha kiriku õnnistust ja võitma seda maad püha neitsi Mariale.

Tark. Ma ei tunne ei sinu Rooma paavsti ega neitsi Mariat. Tunnen ainult sind, niipalju kui seda sinu tegudest näen; ja mis su teod mulle näitavad, on hirmus. Sa talitad siin hoopis teistsuguse õiguse põhjal, ja see on rusikaõigus.

Ordumeister. Vastuhakkajatega ei saa teisiti. Aga kes mulle sõnakuulelik on, sellele tahan hea isand olla.

Tark. Kes on sind siia isandaks pannud? Võin sulle ainult ühte öelda: kuni leidub siin maal veel põlvkõrgune poisikene, niikaua ei ole sa selle maa isand.

Ordumeister. Vanamees, ära vihasta mind! Parem ütle mulle, kus on Lembitu tütar ja ma tasun sulle hästi. Ole minu nõus, see on sulle palju kasulikum.

Tark. Ütlesin juba — ma ei ole äraandja.

Ordumeister. Mis äraandmine see on? Ega ma talle midagi kurja ei tee, ma kasvatan ta kristlikult üles ja kannan ta eest isalikult hoolt, Teen seda kõik selgest armastusest.

Tark. Su keelel on mesi, aga südames mürk. Olen küllalt vana, et su sõnu mitte uskuda. Mitte õnnistust ei tulnud sa tooma, vaid tapma ja röövima; mitte armastus ei kihutanud sind, vaid ahnus ja saagihimu.

Ordumeister (lööb mõõgaga). Säh sulle, teotaja, see on su kangekaelsuse palk. (Tark langeb. Metsas kuuldub marduste kiljatusi, haldjate nuttu ja oigeid.)

Franz. Kui õudne siin on! Lähme siit ära!

Ordumeister. Mis sa kardad! Üks vastuhakkaja jälle vähem.

Fritz. Vastik vanamees. See oli talle paras. Siiski — mina läheksin ka meeleldi siit kaugemale.

Ordumeister. Võib ju ka minna. Lembitu tütar meie käest ikkagi ei pääse. (Lähevad.)

Laulik (kandlega. Viis: Kuu kumab kõrgelt ülevalt).

Oh kellele nüüd kaeban ma,
Mu kurbust, mis nii lõpmata,
Et valust lõhkernas on rind
Ja nutust märg on mullapind!

Mis see oli? Nagu oigas keegi. (Läheb targa juure.) Vana Tark! Mis sul viga on?

Tark. See oled sina, Vanemuise saadik. Õnnistatud olgu sinu tulek, just sind igatsesin ma enne surma veel näha.

Laulik. Mis on sinuga juhtunud? Sa oled haavatud. Oota, ma kannan su koju ja seon haava kinni.

Tark. Jäta! Sellest ei oleks kasu — minu aeg on möödas. Hoolitse elavate eest!

Laulik. Tark, sa ei tohi surra; mis saaks siis meist. Sinuga läheks hauda kõik meie esivanemate kallid pärandus.

Tark. Tarkus ei sure.

Laulik. Aga kes õpetab meile ja meie lastele teda tarkust, meie vanemate usku ja kauneid kombeid —

Tark. Seda teed sina, laulik. Selleks andis Vanemuine sulle selle kuldse kandle. Sina maapeal ja Taara taevas — teie hoolde jätan ma Eesti rahva hinge, Lembitu tütre. (Tõuseb.) Taara, kaitse ja õnnista Lembitu tütart! (Sureb. Laulik asetab ta maha ja suleb ta silmad.)

Laulik. Rahu sulle, Vana Tark!
(Istub kivile, võtab kandli, — viis endine.)

Mu armus kannel, ole sa
Veel ainukene trööstija!
Sest algab meil nüüd raske töö
Ja Eestis pime orjaöö.

E e s r i i e.

TEINE VAATUS.

Avamäng.

Mets vähe harvem kui esimeses vaatuses. Aegamööda läheb valgemaks. Tagaplaanil rüütli loss, mille kõrval taluhurtsik.

Linda (noor neiu, eesti riides, köiega puu või posti külge seotud).

Ordumeister. Tubli, Fritz! See tüdruk, kes nii kaua meile muret tegi, on nüüd kahjutuks tehtud. Selle teo eest nimetan su paruniks ja kingin sulle selle mõisa, kus sa senini opmanniks olid.

Fritz. Tänan, ordumeister!

Ordumeister. Sa pead aga valvel olema, et ta kunagi teada ei saaks, kes ta on; et ta uskurra jääks, et ta orjaks on loobud ja selleks peab jääma.

Fritz. Küll ma selle eest juba hoolt kannan.

Ordumeister. Nii, nii. Ole aga siis tubli ja vahva. Minu ja meie püha piiskopi õnnistus olgu sinuga. (Ära.)

Fritz. Kas kuulsid, Linda? Mina olen nüüd siin peremees ja sa oled minu oma ihu ja hingega.

Linda. Seda ma näen. Olen valmis kõik tööd tegema, mis sa käsid.

Fritz. Mitte tööst üksi pole jutt. Ma olen kuulnud, sul olla peigmees, talupoiss Jaan. Aga minul, kui parunil on sinu kohta suurem õigus. Sa pead kohe minuga mõisa tulema,

Linda. Ma ei mõista, mis õigusest sa kõneled ja mis sa mult veel nõuad.

Fritz. Küll näed. Minu õigus on — esimese öö õigus.

Linda. Parun, ma hoiatan sind: -- täna on jüriöö.

Fritz. Mis see mulle korda läheb. Tule. (Hakkab rebima.)

Linda. Appi, appi!

Jaan. Eemale, kõlmatu!

Fritz. Mis see tähendab? Põlvili mu ette, ori!

Jaan. Täna peale pole enam orje. (Päästab Linda lahti.) Linda, sa oled vaba.

Fritz. Siis sure, mässaja! (Tungib kallale.)

Jaan (haarab Fritzü süli ja murrab ta maha. Taga hüüded: Hõissa, jüriöö! Tulekahju kuma. Laul: „Mõisad põlevad, saksad surevad jne.)

Fritz. Ordumeister, appi!

Ordumeister. Mis see on? Orjade mäss! Madonna, kaitse meid! (Tungib peale, Jaan kargab talle vastu, kuid Ordumeister lööb ta mõõgaga maha.)

Fritz. Täna, ordumeister, see oli abi õigel ajal.

Ordumeister. Jah, ma näen, sinul oleks võinud halvasti minna — õnneks on ta nüüd surnud. Aga peab ütlema, vahva poiss oli.

Fritz. Häbemata oli ta, nagu nad kõik. Pean nad raudu panema, et nii kergesti lahti ei saaks.

Ordumeister. Tee seda. Mina pean minema, mul on seal naabritega sekeldusi. (Lähevad.)

Linda (kummardub nuttes Jaani üle).

Ja an. Linda!

Linda. Jaan, sa elad, sa ei ole surnud!

Ja an. Ei, ma ei ole surnud. Aga see oli siiski raske löök. Peaaegu oleks see mu elu maksnud. Kanna mind kuhugi varjulisse kohta, kus ma aega saan toibuda. (Linda toetusel ära.)

Fritz (ahelatega). Kus see tüdruk nüüd on? Ahah, tule aga siia, ei sa pääse mu käest enam kuhugi. (Seob käed.) Sa pidasid mu vastu kurja nõu, aga vaata, mis sest välja tuli. Istu nüüd siin ja mõtle järele, ehk saad siis targemaks.

Venelane (bojaarikuues, pika habemega, tuleb luurates lähemale).

Fritz. Noh vana Iivan, mis sina siin luusid?

Venelane. Mina vaatap jilus tjudruk.

Fritz. Kas sul Peipsi taga tüdrukuid vähe?

Venelane. Oo kjull. Mina tahap see ka.

Fritz. Kui sa end siit ei korista, siis kutsun ordumeistri.

Venelane. Oo — ei taha: ordumeister paha mees, raibe mees. Juba mina ljaks. (Lindale.) Ei kardap, jeesti tjudruk — minul Moskvas poig Pjotra — kjull tema sinu võtap.

Fritz. Mine, mine ja ära enam siia oma nägu näita! (Trügib venelase välja.)

Linda (laulab, iga salmirida kordab koor näiteseinte taga. Viis: Lätsi küllä.)

Oh, seda ohtu orjapõlve, orjapõlve,
Oh seda pikka piinapõlve, piinapõlve.
Olen mina noori neitsikene, neitsikene,
Olen mina piiga peenikene. peenikene,
Kas minul süüdi sündidessa, sündidessa,
Kas tegin kurja kasvadessa, kasvadessa,
Et pean kandma kammitsaida, kammitsaida,
Olema orja ahelassa, ahelassa.
Ei mina oska ohkeid hoida, ohkeid hoida,
Ohkeid hoida, kaebtust kõita, kaebtust kõita.
Seni ma ohkan, kuni elan, kuni elan,
Seni ma nutan, kuni nörken, kuni nörken.

Nõid (inetu vanamoor, tuleb hiilides sisse, räägib kähisedes). Linda! (Vahe.) Linda, kas ükski oled? (Tuleb lähemale.) Mis sa istud siin pea norus ja laulad niisugust kurba laulu?

Linda. Pole rõõmustamiseks põhjust.

Nõid. Ja mis põhjus on sul siis kurvastamiseks ja peanorutamiseks?

Linda. Seda ei maksa küsidagi.

Nõid. Äh, äh, äh! Või nii — ei maksa küsida. No ega ma siis küsigi. No ega ma siis küsidagi. Aga vaat, mis ma sulle ütlen: kõik on su oma süü.

Linda. Mis sa mind kiusad, sa tige nõid?

Nõid. Ah, äh, äh! Sõimaku küll mind inimesed nõiaks või kelleks tahes — sina ei peaks mitte nii ütlema; sinule olen ma ainult head soovinud. Mis? Kas sa ei usu seda? Jah! ja praegugi soovisin ma sulle ainult head. Ja mina ütlen sulle otsekohe, heast südamest: kõik on su oma süü. Kes käsib sind nii turtsakas, nii kangekaelne olla? Mis sa sellega arvad võitma? — Mitte midagi. Ainult kahju teed omale. Aga katsu vähe lahkem, vähe järelandlikum olla — vaata — kohe hoopis teine asi. (Saladuslikult.) Vaata, meie armuline parunihärra on niisuguse helde ja lahke südamega härra . . . ta kutsub sind mõisa . . . No, noh! Jää nüüd ikka rahule, ära ninna karga . . . Nojah, et siis ära jälle nii rumal ole, et vastu punnid. Mõtle, mis sul mõisas viga elada: ei pruugi sul seal rasket tööd teha, ei haganaleiba süüa. Ka neid kaltse (Puudutab Linda käist.) ei pruugi sa kanda — käi kas siidis ja sametis.

Linda. Ära puutu mu riideid! Tuhatkord ennem kannan ma neid kaltsusid, nagu sina neid nimetad, kui et ma neid

sinu siidi ja sameti vastu vahetaksin. Nad on mulle armsad, sest ka nemad seal (Näitab välja.) kannavad niisuguseid riideid.

Nõid. Nemad!... Päh!... talupoja sead!

Linda. Häbene ometi minuga niimoodi kõnelemast. Mina olen ju niisamasugune kui nemadki.

Nõid. Nojah, nojah — seda minagi ütlen, et kas see pole küllalt suur arm meie parunihärra poolt, et ta sinusuguse peale silma on heitnud.

Linda. Kuidas julged sa mulle niisugust juttu rääkida! Iga su sõna on häbemata vale, Möisahärra arm ja heldus... Vaata ja kuula vähegi, mis seal väljas sünnib, ja ütle siis, kas see on su mõisahärra kiidetud arm ja heldus. Noh, kuula ometi!

Hääled (kuuldub vankrite loginat, hobuste puristamist, üks hääл jorutab).

Igav ja pikk oli linna tee,
Öö oli pime ja pilkane — nõö.
Jaani kell lõi — jõua, jõua,
Kaarli kell lõi — kliua, kläua.
Nõö, saaks koidu ajaks linna!

Linda. See on mõisa killavoor, mis läbiööd linna läheb. Mehed jorutavad laulu, et uni peale ei tükiks, sest nad on mitu ööd juba magamata.

Hääl (jorutab).

Jiut, tiut, tee oli viltu
Kõrtsinaine kõndis viltu
Valas aga viina mõõdu viltu ...

Linda (valusalt). Kuuled! Sellest ei ole veel küllalt, et ta neid ihulikult orjaks tegi — ta tahab ka nende vaimu orjastada — ta õpetab neid seda põrgulaket, seda hirm-sat viina jooma, et selle abil iga inimlikku tundmust nende südames hävitada ... Ja vaesed, õnnetud inimesed, kes ei oska vahet teha hea ja kurja vahel, joovad, et silmapilgukski oma eluviletsust unustada ja ei märkagi, kuidas nad selle läbi ikka sügavamale ja sügavamale viletsusse lan-gevad.

Nõid. Ah, sina tüdruk! Kes sind õpetas nõnda rääkima!

Linda ja hääled. Kes õpetas! Kas ma ise seda küllalt ei näe? Peaks pime või kõlvatu olema, et seda mitte näha. (Rehepeksu kõlksud.) Kuule! Seal lõpetatakse praegu mõisa rehepeksu, mis terve öö kestis; nüüd lähevad nad põllule tööle; terve päev voolab highi — kes ära nõrkeb, viiakse talli juure ... ja tuleval ööl kordub seesama lugu ... ikka kuni laupäevani ... (Kaugel lõikajate laul: heleli, hele-ee! Ahah, — veel pole valge väljas, aga juba nemad on põllul töö. Ja kubjas oma kepiga on järel ... (Piitsaplaks ja karjatus.) Ahh!! See oli opmanni nahkpiits, mis jälle mõnele õnnetule verise vorbi selga lõi! (Peidab näo käte vahele.)

Nõid. No mis valu siis sinul sellest on?

Linda. Sa südameta inimene! Nad on ju minu vennad ja õed.

Nõid. Lollus. Sul pole ju vendi ega õdesid.

Linda. Nad on mu sugurahvas. Mina ei salga oma sugurahvast nagu sina.

Nõid (tighedalt naerdes). Ah jaa... ma ju unustasin, et sinu Jaan ka nende hulgas on. Nojah — see on ju hoopis teine asi. (Linda laseb pea norgu.) No vaata praegu, kui rumal sa oled: seda Jaani, seda rumalat talupoissi pead sa paremaks, kui armulist parunihärrat. Kuidas võib ometi inimene nii juhm olla. Mõtle ometi vähe: — mis on Jaan! Üks talupoisi molkus, kellele meie armuline parunihärra iga silmapilk piitsa võib anda, sellepeale vaatamata, et sel poisil karu jõud on. Ta on ikka üks tööloom ja muud midagi. Vaata aga selle vastu meie parunihärrat: kui ilus, kui peenike, kui lahke ja helde...

Linda. Mine ja jäta mind rahule!

Nõid. Ah, või nii? . . Oh seda kangust, seda kangust küll sel tüdrukul. See on sul vist küll juba sinu vanematest... (Saab sõna sabast kinni, lööb omale kääre suu peale.)

Linda (kargab üles). Nõid! Mis tead sa minu vanematest? Räägi mulle minu vanematest!

Nõid (kohmetanult, siis häbematalt). Mis ma neist siis pean teadma? Ena mul asja kellest vaja teada. Eks nad olnud sama-sugused matsid kui need teisedki seal. Või kes teab — olid ehk koguni mõned kaabakad.

Linda (langeb kummuli kivi peale, pea käte vahel).

Nõid (vähe pehmemalt). Ja mis sa neist ilmaaegu küsidki ... ükskõik kes nad olid. Sa muretse aga parem enese eest. Noh, kuidas siis arvad selle asja kohta? Mis? Kas sa midagi ei vasta? Ei? Oh seda kangust, seda kangust! ... Noh, hea siis küll ... ma võin ju ka ära minna, aga pea sa mu sõnad meeles. (Minnes.) Kuuled sa, Linda, pea meeles, mis ma sulle ütlesin. (Ära.)

Laulik (laulab. Viis: Mis sa nutad, mis sul viga).

Kaste pisar koidu ajal
Langes lille äärele;
Seal ta kurval kaebekajal
Ohkas, nuttis ärdasti:
„Rändan üksi mööda ilma,
Väeti kastetilgake;
Parem, kui siin tunda külma,
Poeksin mulda varjule!“
Aga päike kostis talle:
„Ära vala pisaraid!
Vaata ümber, kaugemalle —
Seal on neid veel tuhandeid.
Sinu isa — see on meri —

Ema — pilved taevateel;
Ehteks teid, kui kuldseid teri
Nopib päike enesel'
Sul on väge, võimu palju
Kõigis paigus looduses:
Sa võid murda kange kalju
Mässavates voogudes.
Sina joodad põllupinda
Karastava kastena,
Ehid ilul ema rinda
Kevadiste õitega.

(Astub lähemale.)

Neitsike, sa oled ise
Hiilgav kastetilgake:
Sa ei tea, mis imelise
Kuulutan sul sõnume.

Linda (tõstab aegamööda pead, vaatab kui
võlutud lauliku otsa; sõnade juures „sinu isa“ tõuseb
üles, astub vähehaaval ikka lähemale.) Kes sa oled?

Laulik. Ma olen laulik.

Linda. Kust said sa selle kandle?

Laulik. Vanemuine andis.

Linda. Kust võtsid sa need sõnad?

Laulik. Enese südamest. Vanemuine
on nad sinna istutanud.

Linda. Miks tulid sa siia?

Laulik. Vanemuine saatis mind.

Linda. See kõik on nii imelik...
nagu unenäos... Niisugust laulu pole ma
iialgi kuulnud ja ometi oli ta mulle nii

tuttav ... iga sõna oli nagu minu enese südamest, iga sõna tõi nagu uut elu mu hingesse. Ja mul on aimdus, nagu oleksin ma midagi sarnast ometi kord kuulnud ... millalgi ammu, ammu, kauges lapsepõlves ... Ah! Miks ei tea ma midagi oma lapsepõlvest, oma vanematest!

Laulik. Seda tulin ma sulle ütlema, Linda ... et sa teaksid, kes sa oled. Kuula siis: sa olid aastane laps, kui su kasuõde raudmeeste eest põgenedes sind siia metsa tõi. Murueide tütreid kasvasid ja imetasid sind, kuni sa inimeseks said. Nad käivad ka praegugi igal ööl su palgeid punaga ja su juukseid kullaga ehtimas. Taara ise valas su pähemõistust ja su südamesse julgust, sest tea Linda — sa oled kuninglikku sugu, sa oled Lembitu tütar!

Linda. Ah! kui see tõsi oleks!

Laulik. See on tõsi. Ma nägin, et meeletu võimust võtab, ma teadsin, et surmamõtted su südames pesitsevad, ja sellepärast tulin ma sulle ütlema. Elu on ilus, Linda, ja sinu elu on alles ees, sinu päike on alles tõusmata, aga ta tõuseb kord ja sa näed, kui kaunis on elu. Ainult oota ja kannata!

Linda. Siis on ometi see tõsi, mis minu vaimusilma ees vahest nagu unenäos heljus; mis ma oma südames argiselt aimasin, aga ei oskanud sõnades

avaldada. Seda kõik oled sina mulle ütelnud, laulik; ole sa õnnistatud!

Laulik. Olgu õnnistatud, Taara!

Linda. Ja mis pean ma nüüd tegema?

Laulik. Ma ütlesin: oota ja kannata.

Linda. Kui kaua?

Laulik. Kuni saabub aeg. Praegu pole veel aeg. Ja nüüd pean ma minema.

Linda. Ära mine, laulik! Jää veel, räägi veel!

Laulik. Ei ole veel aeg, mil ma vabalt võin rääkida: siin maal on võõrad, need ei salli mind. Ma tohin ainult ööpimeduses mööda hurtsikuid käia ja, kus mure ja ahastus lämmatama kipuvad hinge, seal kõlab minu kannel julgustavalt ja lohutavalt. Siis siluvad kortsud näol ja silmis vilguvad sädemed. Aga kadedate võõraste pilgu eest pean ma end peitma. Ja ka sina peida need sõnad oma südamesse ja ära ilmuta neid kellelegi. Küll tuleb aeg. Ja kui aeg käes, siis tulen ma jälle. (Käega õnnistades ära.)

Fritz (ratsapiits käes). Aa! siin sa oledki. Väga hea! Ma tahan sinuga mõne sõna juttu puhuda.

Linda. Isandal pole orjaga midagi juttu puhuda.

Fritz. Ära ole ikka nii pirtsakas!

Kuula enne, mis mul sulle ütelda on.
(Laulab. Viis: Sealt Läänemere kalda pealt.)

Mind vaata, kena neiuke,
Kas pole poiss ma peenike,
Mind vaata igast küljest sa,
Ja ikka leiad laitmata.
Nüüd tähel pannud olen ma,
Et väga ilus neiu sa.
Ja armust põksub minu rind . . .
Kas tahad armastada mind?

Noh, mis sa ütled selle peale? Kas ma vastust ei saagi?

Linda. Kui mu käed vabad oleksid, siis saaksid sa niisuguse vastuse, nagu sa seda just väärt oled.

Fritz. Haa! Ma näen, et väga hästi tegin, kui su käed raudu panin. Sa oled nüüdki juba ninakas küllalt, mis veel siis, kui sa vaba oleksid.

Linda. Kui lugu nii on, mis vastust sa siis veel ootad? Hakka aga siis pikka-mööda minema pealegi!

Fritz. Häbemata tüdruk! Mis su arus on, et sa minuga, oma isanda ja paruniga, niimoodi julged kõneleda. Põlvili peaksid sa mu ette langema, mu käele peaksid sa suud andma. Ära unusta, kes sa oled: alatu orjatüdruk, keda ma iga silmapilk . . .

Linda (kähvatades sirgeks). Mina tean väga hästi, kes ma olen. Aga sinule ei pruugi ma seda nina peale kirjutada. Mõtle parem järele, kes sa ise oled.

Fritz. Mis sa sellega tahad ütelda!

Linda. Ei midagi. Ainult seda, et minu vanemad olid vähemalt ausad inimesed, kuna sina ...

Fritz. Noh, noh, — ütle välja!

Linda. Tead seda isegi. Küllalt sellest, kui näed, et see minugi ees saladus pole.

Fritz. Haa, tüdruk! Seda sa pead kahetsema. (Tahab üles tõstetud piitsaga kallale tormata.)

Poolakas (tema kaasas Poola tantsu grupp Poola rahvuslikes ülikonnas). Pea! Milline toores inimene — pruugib kaitseta naisterahva vastu piitsa! Niisuguseid kombeid Poolamaal ei tunta.

Fritz. Mis õigusega sa ennast minu asjadesse segad? Mis õigusega sa siin peremeest mängid?

Poolakas. Just sellesama õigusega, mis ordumeistergi.

Fritz. Oota, küll ordumeister su mine-ma kihutab.

Poolakas. Ordumeister on viimasel hingetõmbusel. Täna peale on sul tegemist ainult minuga. Mine ja valva, et keegi meid segama ei tule, sest va „Hirmus Iivan“ on siin lähedal luusimas.

Fritz. Ah, mu härra, palun väga vabandust. Ma ei teadnud seda. Mis aga neisse orjadesse puutub, siis on nad niisugused kangekaelsed, et nendega ilma

piitsata midagi teha ei ole. Ja ega nad seda pahaks ei panegi. Veel kord vabandage. (Minnes.) Neetud poolakas tuli parajal ajal segama. Noh, pole viga — eks me veel näe, kuidas asjad arenevad. (Ära.)

P o o l a k a s (Laulab. Viis: Siis istume me sää!).

Ma ennast tutvustan:
Ma olen Poola pan.
Ja sind, mu neiu, mina tervitan.
Sest sinu ilu, see
Mul võitnud südame,
Mu ülikena eesti neiuke!

Ma olen poola pan;
Sind siiski armastan,
Sest kõike kaunist mina kummardan,
Mu väike puurilind,
Ma tahan kaitsta sind,
Et rõhutult ei ohkaks sinu rind.

(Poola tants.)

Nii siis, mu armas ... tule mu kaenlasse!

L i n d a. Mul on nälg ja haigus vapustab mu ihu. Palju mõistlikum oleks, kui vaataksid, kuidas nälg ja katk ümberringi möllavad. (On kuulda oigeid.)

P o o l a k a s. See mind praegusel korral ei huvita ja pole mul selleks ka aega: pean naabreid valvama. Nojah, mis ma ütlesin — juba üks siin. (Rootslane tuleb.) Rootslane! No, mis tuul sind mere tagant siia ajas?

Rootslane. Arvan, et mul siin sama-sugune õigus on olla kui sinulgi Ma sind ei sega, meil on siin ruumi mõlemil.

Poolakas. Ei, sinuga ei soovi ma midagi tegemist teha. Sina oled teist usku kui mina. — Küll me sinuga veel siiski kitsal teel kohtame. (Läheb.)

Rootslane (Rahvuslises riides, laulab. Viis: Jõua ju kaugelta.)

Oh, tere, eesti neid.
Tulin kord ka vaatama teid.
Mõndagi sust kuulnud ma;
Tahtsin näha silmaga.

Nüüd näen, et küll on vist
Kanda sul siin raske rist.
Tahaksin sind aidata,
Kui mu omaks saaksid sa.

Linda (laulab).

Jää terveks, võõras mees,
Näen, et süda sul on sees.
Ainus viga on sul see:
Sa ei ole eestlane.

(Tagapool on näha, kuidas venelane ja Fritz millegi üle tingivad ja lõpuks kokku lepivad.)

Venelane (must kaftan seljas, selle all punane särk, punased püksid, lakk- ehk värvilised saapad, müts punase voodriga, lõõtspill kaenlas). Eks ma ütle: juba Roots roal, ei Venelane vaene teagi.

Rootslane. Jah, see on juba kord sinu saatus, ikka hiljaks jääda.

Venelane. Aga nüüd otsustame ruttu, kes meist siin üleliigne on, kas sina, või mina.

Rootslane. Muidugi sina, sest mina olin ju enne siin.

Venelane. Noh, seda otsustab alles jõud. Tule välja, vaatame järele. (Fritzule.) Tsuska siis sa ka sekka!

Rootslane. Ah, see häbemata äraandja! See on sulle küll paras seltsimees. Noh, kui nii, siis targem annab järele. Head tervist, neiu Linda. Kahjuks suutsin sinu heaks küll väga vähe ära teha. Las vähemalt jäävad need raamatud Eesti lastele mälestuseks, (Paneb raamatu maha.) et Rootsi onu nende hariduse eest hoolt kannud.

Linda ja rootslane (duett).

Jää terveks igavest!

Ütlen sulle südamest.

Armsalt sind ma mäletan,

Ikka meele tuletan.

Venelane. Päh! Kas see ka mõni laul on? Vaat' kui mina alles... (Laulab. Viis: Stenjka Rasin.)

Venemaa on suur ja vägev,

Venemaa on lai ja pikk.

Vene mees on tark ja tugev,

Vene naine õnnelik.

Ennast kiita ma ei taha;

Asi kõik mul oleks hea,

Aga see on ainult paha:
 Viin mul tihti segab pea.
 Tule Linda, naiseks mulle,
 Sea mul majasse üks kord,
 Siis truu mees ma olen sulle,
 Tasun sulle tuhatvõrd.

Vaata Linda, kas ma ei ole üks mõnus mees! Mis mul hinge peal, see on ka keele peal, salata ega varjata pole mul midagi — ühesõnaga — duschaa-tshelovek. Minuga saab sul tore elu olema. Anna mulle oma käsi ja kaup on koos.

Linda. Sa näed ju, et mu käed alles ahelas on.

Venelane (kratsib kõrvatagust). Õige küll! Paha lugu... päästaks su käed lahti, aga... oota, ma lähen enne, küsin parunilt nõu.

Linda. Kui tema nõu oodata, siis peavad nad küll igavesti ahelasse jääma.

Venelane. Ma usun, sul on õigus. Noh, ükskõik, — teen oma vastutuse peale; silmapilk -- (Võtab ahelad kätest, viskab minema. Läheb valgemaks.) So! — Sa oled prii nagu lind.

Linda. Täna sind! See oli suuremeelne tegu, seda ei unusta ma iial. Kuule kuidas sinule Taara mäel kiitust lauldakse. (Laul: Mu kõige kallim laulu hääl on minu keisrile. Võiks ka lauljate rong üle lava minna kõige ees „Pernu Postimees“, nagu ta lehe esiküljel kujutatud oli.)

Venelane. Nii et sa oled minuga rahul?

Linda. Ja. Ma tunnen, kuidas uut jõudu mu liikmetesse voolama hakkab. Ometi kord võin ma vabalt liikuda, kuigi ma võõrana pean elama oma maal, mis sakslane mu vanematelt röövis.

Venelane. Jaa ... maa ... vaata, see on juba hoopis teine asi ... Parun on siin juba mõnda aega peremees ja ma ei tahaks teda meeeldi pahandada ... Aga, kas tead mis? — Sülitä parem selle maa peale: mõni asi see maa nüüd — va kartulimaa! Vaata, kus ikka minul on maa — kasvatab sibulaid ja kurke kui puru. Kas sul seal ruumi vähe on.

Linda. Ei, ma tänan. Olgugi siin ainult, — nagu sina seda mõnitades nimetasid — kartulimaa, aga ta on ometi mu vanemate maa ja on mulle palju armsam, kui kõik sinu Sarmaatia lagendikud.

Venelane. Ei, selles asjas ei või ma midagi parata — parun on minu hea sõber, ja ma ei taha temaga tüli norida, muidu võib ta kergesti vaenlaseks saada. Ja õigust öelda — ma teda natuke kardangi, sest tal on vägev suguvõsa.

Linda. Noh, siis on meie jutt ka otsas.

Venelane. Mine ikka! Meie jutt alles algab. Oota, kui ma sulle kõik ära räägin, kuidas meie elama hakkame, siis sa

alles näed, kus ikka elu on. Kõigepealt kingin sulle ilusa uue sarafani ja viltsaapad; need hilbud viskame kus seda ja teist. Siis hakkan sulle vene keelt õpetama, sest meie lapsed tohivad ainult vene keelt rääkida. Ja vaata, mõne aja pärast oled sa ise juba päris vene „baaba“. Eks ole tore. Suurt tööd sul ka ei ole, ainult kaksteist korda päevas pead mulle samavari panema. Muidu võid päevad otsa päevalille seemneid nosida.

Linda. Ei. Niisugune elu mind ei meelita.

Venelane. Tohoo, hullu! Missugust elu siis sina veel tahad. Või ei meeldi ma ise sulle? No siis tunned sa mind alles vähe. Oota, ma näitan sulle, mis mees õieti olen ja mis ma kõik oskan. (Vene tants.) Noh, kas polnud vahva, mis? Tule, ma õpetan sulle ka!

Linda. Minul oleks raske sinu pilli järele tantsida ja pole selleks ka tuju. Õpeta parem parunit!

Venelane. Oo — ei see parun vene pilli järele tantsi. Temal on saksa pill, mille järele tema tantsib. Kuule! (Laul: Die Waht am Rein, selle sekka kauged kahurimürtsud.) Saksakeelne laul. Nähtavasti paruni semlakid. (Vaatab.) Ja ronivad üle minu aiamulgu. No see on juba hoopis käest ära. Oot' oot' küll ma nad varssi minema kupatan. (Läheb mängides löötspilliga: „Mnoogi leeta, mnoogi leeta, pravoslavnõi russki tsar“.

E e s r i i e.

KOLMAS VAATUS.

Avamäng: vabalt.

Lava seesama. Tagaseinal lossi asemel varemed, hurtsiku asemel ilus talu, mõlemad alul valgustamata. Üldiselt koiduvalgus. Kaugel veel mõned kahuripaigud. Linda !stub ja nopib karikakra õit.

Venelane (jookseb hingeldades). Ma sain kolki, ma sain haledasti kolki, mind aetakse taga! Oi, kui palav mul on! (Teeb nööbid lahti.) Pea! Mul tuli tore mõte: teen enese päris tundmatuks, otsigu siis — (Kisub kaftani seljast, viskab minema, jääb punase särgi ja pükstega.)

Linda. Ja mis sa siis nüüd õieti teed?

Venelane (tähtsalt). Ma teen revolutsiat.

Linda. Niisama lihtsalt?

Venelane. Minu käes käib kõik lihtsalt. Mis sa siis veel tahab? (Võtab mütsi, pöörab punase voodripoole peale, nii et ta nüüd üleni punane on.) Näed, mis enne must oli, on nüüd punane.

Linda. Ja mis sellest kasu on?

Venelane. Oo — kasu on palju. Kõigepealt: näed, kas sakslased julgevad veel mulle järele tulla — ehee — ei julge. Teiseks on ju niimoodi palju lahendam elada — ma ei saa isegi aru, kuidas ma seda vana kuube nii kaua kannatasin.

Ma olen nüüd hoopis nagu teine inimene, nagu uuesti sündinud. Ja mis peaasi, kui kena, kui moodne! Eks ole, Linda, nii meeldin ma sulle palju rohkem?

Linda Ei tea esiotsa veel suurt kiita.

Venelane. No miks ei tea — ikka kohe hoopis teine mees. Vanast pole märkigi järel. Vanasti sundisin sind omale naiseks tulema, aga nüüd annan sulle vaba voli — vali keda tahad. Aga kui sa peaksid julgema kedagi teist valida peale minu — no siis hoia oma nahk!

Linda. Ikka seesama vana laul.

Venelane. Oh ei — ka laulud on mul nüüd aina tuliuued. Oota, ma laulan sulle üks väga tore ja moodne laul: (Laulab Marseillaise viisil.)

Ma olen üks eht proletaarlane
Ja tapan maha pursuid.

Linda (hakkab valjusti naerma).

Venelane. No, mis sa naerad? Kas polnud vahva laul?

Linda. Viis oli väga ilus, aga sõnad olid küll vist su oma tehtud.

Venelane. Iseenesestki mõista. Sellest võid sa näha, kui tark mees ma olen. Ma ei armasta üldse teistest eeskuju võtta, sest mina olen see mees, kes teistele eeskuju näitab. Kas hakkad nüüd aru saama, et minu sarnast teist meest maailmas ei ole, et ma kõigetargem, kõigetugevam ja, mis

peaasi, kõige edumeelsem (revolutsioonilisem) olen. Ma toon sulle paradiisi maa-peale, ma viin sind õnnemaale, kus pudrumäed ja piimajõed on ja kus praetud porsad kahvlid seljas mööda tänavaid jooksevad. Kas sa nüüd veel ütled, et mind ei taha? (Linda naerab.) Aga mis sa jälle naerad?

Linda. Ära pane pahaks, aga kui ma sind nii vaatan, siis tuleb mulle vägisi üks lugu meele, mis vanaisa Kröloff mulle kord jutustas.

Venelane. Käigu põrgu vanaisa — mina ei tunnista mingit vanaisa ... ma võin ise oma vanaisa olla kui tahan. Aga huvitav oleks siiski kuulda, mis see vana päevavaras sulle rääkis.

Linda. See lugu on väga lihine — madu ütles mehele: „Vana kesta a'asin maha, nüüd ma enam ei tee paha, heitkem sõbraks, vennike!“ Mees tal kostis, malga tõi: „Ehk küll ussil kest on uus, kuri kihvt tal siiski suus.“ Ning siis ussi surnuks lõi.

Venelane. See on pilkamine, see on teotus, see on kontrerevolutsioon. Seda ma sulle ei kingi. Tule, läheme tribunaali — küll seal sind õpetakse, mis tähendab saboteerima. (Hakkab Lindat kättpidi tirima; korraga kuuldub viis: „Deutschland, über alles“ — jääb käti silmadele varjuks pannes kaugusesse vahtima; laseb käest lahti.) Aga kes seal siis tuleb? Oh, sa pagan — see on ju parun oma semlakkidega. See mait on jälle ühe äraandmisega hakkama saanud, ta tuleb muidugi mind

siit välja ajama. Oh sa tuline pirakas küll — usu nüüd veel kodanlast! Aga keda ma stüüdistan — ma ju ise lubasin teda siin omapead talitada. Vott sulle nüüd ilma anneksioonideta ja kontributsioonideta. (Põrutab jalaga.) Hei! Kõik proletaarlased siia — näitame sellele valgekaardile! Keegi ei tule — mu tribunaalid on kõik sääred teinud. Pole minulgi muud, kui lase jalga. (Lindale.) Aga oota, tüdruk! Ega see veel sellega pole jäänud: ma varitsen ainult paraja aja ja küll ma siis sind veel kägistan. (Ära.)

J a a n (Manisfestiga, jookseb hõisates sisse). Lernbitu tütar! Sa oled vaba. Eesti sa seisad lootusriikka tuleviku ees.

(Hele valgus — tagaseinas paistab Eesti talu.)

L i n d a. Jaan! Vaata seal tõuseb praegu päike... see on meie õnnepäike. Ta valgastab meie kodu! Päike, päike, kui ilus oled sa! (Näiteseinte taga koorilaul: Linda veimevakka valmib kalli kaasale.) Aga vaata, juba tuleb must pilv läänest ja varjab ta ära. (Valgus muutub tumedamaks.)

J a a n. Kuid see hetk oli ometi ilus, kuigi ta nii üürrike oli. See ei unune kunagi, sellest ammutame jõudu tulevasteks võitlusteks.

L i n d a. Ja, seda läheb tarvis ja vist õige pea.

J a a n. Oleksin kohe valmis sinu eest kellega tahes võitlusesse astuma.

Linda. Ei, Jaan, sa oled alles nõrk ja relvatu. Mine puhka veel, kogu jõudu.

Jaan. Puhkamisest pole juttugi, aga jõudu koguda tahan küll. (Ära.)

Fritz. Haa! Eks ma ole jällegi siin. Kas näed nüüd, et minu vastu ükski võim ei aita? Üks tuleb, teine läheb, aga mina olen siin põline ja häda igatühele, kes mind julgeb puutada. Kas näed, kes mul siin on, (Näitab sõdurit.) tema juba ei lase kedagi võorast oma jalga siia tõsta. Eks ole tõsi, Franz? (Patsutab sõdurile õla peale. Tuleb Linda lähedale.) Noh, mu tibukene! Mis siis muidu teie pool ka head kuulda? Oled muidugi selle aja sees targemaks saanud, oled rohkem järele mõtelnud!? Nüüd oled valmis mind kahe käega vastu võtma, mis?

Linda. Ei!

Fritz. Ei? Tohoo, põrgu! Kas ikka veel nii kangekaelne? Ah soo! sul ju nüüd käed vabad, sellepärast sa nii uhke oledki. No olgu peale — kahjuks ei saa ma neid enam siduda; pole enam need ajad. Aga siiski — näe mis ma veel teha võin: ilma minu näpupassita ei tohi sa paigast liikuda. Kas on nii, Franz?

Franz. Jah, mina keelan.

Fritz. Ja, jah! ära sa mõtle ühtegi... venelane tõi sulle küll revolutsiooni, aga mina toon okkupatsiooni.

Nõid. Linda, Linda! Mis sul arus on, et sa niisuguse mehe tahad tagasi lükata. Kas ma sulle ammu juba ei öelnud, et ega meie armulise parunihärra vastu ikka keegi ei saa, ja näed nüüd, kui tuline õigus mul oli. Sa olid küll tema vastu häbemata, aga veel pole hilja seda heaks teha. Kui sa nüüd teda ilusasti palud ja tema käele suud annad...

Linda. Mine minust eemale sa kõlvatu!

Nõid (parunile). Jah, jah, parunihärra ta ütleb, et on nõus.

Fritz. Hea küll. Selle üle on meil veel aega küllalt rääkida: meie jääme ju nüüd päriks siia. Aga nüüd kõige pealt, Linda, too meile süüa: meie oleme näljased kui hundid. Too kõik, mis sul on: leiba, liha, võid, mune, piima, kartuleid, pekki...

Franz. Mina käsin.

Nõid. Ja, jah, parunihärra, küll ta toob. (Toob leiva ja või-püti, annab Franzule teineteise kaendlasse.)

Fritz. Vaat nii! Siin maal maksab ikka elada. Senini olin ainult parun, nüüd saan varsti herzogiks. Peaks ma ainult selle Jaani nüüd kätte saama, sest nagu ma kuulen, pole see mässaja veel surnud ja võiks mulle takistusi taha. (Marseillaise helid. Franz ehmub, läheb vaatama.) Mis pagana kära seal lahti on? Fui! mis halb musiik. See paneb mul ikka kõhu valutama.

Poisike (läheb üle lava, mängib nõela otsa kinnitatud paberist tuuleveskiga, seda keerlema puhudes).

Fritz. Hei, poiss, tule siia! Ütle mulle, mis maja see on. (Osutab talu.)

Poisike. See on Jaani talu.

Fritz. Või nii? Minu maa peal! Ütle talle, ta tehku aga aegsasti rattad alla, või, kui tal omal ei ole, siis ma võin talle need rattad kinkida.

Poisike. Suur tänu soovimast. Mina võiksin parunihärrale ka midagi kinkida, olge head! (Annab veski.)

Fritz (mõtlemata võtab vastu). Mis see on?

Poisike. Propeller.

Fritz. Ah, sina nadikael...

Franz. Baron, komm, komm! Vaterland ganz kaput!

Fritz (vaatab). Donnerwetter! Katsume, et minema saame! (Jooksevad ära, hoiab teadvusetult veski nii, et see keerlema hakkab.)

Nõid (ähkides järele). Ach, mein Gott, ah, mein Gott, parunihärra, mis nüüd saab!

Linda. Head teed sulle, parunihärra!

Laulik. Önn sulle, Lembitu tütar!

Linda. Ole tervitatud, Laulik! Kus sa nii kaua viibisid?

Laulik. Aeg on saabunud ja ma tulin nagu lubasin. Vabalt ja julgelt võib nüüd

kõlada laul üle maa, sest täitunud on kõik, millest enne vaevalt unistada julgesin. Vaata seda maad oma ümber, seda maad, mis Peipsi rannalt käib Läänemere rannani ja Munamäe metsalt murult käib lahke Soome laheni; vaata neid mühavaid männikuid, neid muistseid Taara tammikuid, neid kasesalkusid, mis sinivetes peegelduvad. See on sinu vanemate maa, — see on sinu maa, sina ja su rahvas on vabad, vabal maal!

Tütarlaps. Lembitu tütar! Tahtsin sutle selle lillekimbukese tuua. (Ulatab lillekimbu.) Need on esimesed kevadlilled meie aasalt. Ma sooviksin, et meie Eesti tütreid oma isamaale niisamuti ehteks oleksid, kui need lilled meie aasale.

Linda (suudleb tütarlast). Täna sind, väike armas virvekene! Kes sind õpetas nõnda kõnelema?

Tütarlaps. Laulik. Tema on mulle nii palju ilusaid lugusid jutustanud ja õpetanud mind oma isamaad armastama.

Poisikene. Ka minule on ta palju jutustanud, eriti sinu isast Lembitust ja teistest kangelastest. Kuidas ma tahaksin nende sarnaseks saada!

Linda. Tubli, mu noor kangelane. Niikaua kui meil sarnaselt mehepoegi kasvamas, on meie kodu hästi kaitstud. Võib olla, et ma sinu abi õige varssi vajan.

Poisike. Lembitu tütar, sinu kaitseks olen valmis oma elu jätma.

Laulik. Süda läheb härdaks, kui neid noorukesi kuuled ja vaatad.

Linda. Tänu sulle, laulik, see on sinu töö vili.

Laulik. Jah, tänu Taevaisale, — ei või olla ülimat õnne, kui näha oma töö vilja. Vaata neid noori: kas see ei ole tuli, mis nende silmist särab, kas see ei ole leek, mis nende südamest tõuseb, kas see ei ole valgus, mis nende peade ümber kumab? See on priiuse tuli, see on teaduse valgus, see on armastuse leek — armastus isamaa vastu, armastus sinu vastu, Lembitu tütar! See on see leek, mis Kalevipoja käed kaljukammitsast päästab, et ta võib tulla oma rahvale õnne tooma — Eesti põlve uueks looma.

Poisike. Idast läheneb vaenlane nagu kohutav rahepilv. Ma lähen talle vastu.

Laulik. Oota tulipea! Kus on Jaan, tema peab meid juhtima. Tulge, seame endid valmis ja siis — löögu kõik peerud kahel otsal lõkendama. (Ära.)

Linda (laulab. Viisil: Vennad võtke vahvast laulda).

Eesti pind! sa ööde vilu
Küllalt kaua tunda said.
Nüüd, kui näind sa päikse ilu,
Ärkab elu sedamaid.

Usun nüüd su saatusesse:

Tulgu küll, mis tuleb ka,

Ei sind enam orjusesse

Keegi suruda nüüd saa.

(Internatsionaali helid.)

Venelane (sessamas ülikonnas, kuid hambuni sõjariistus: püstolid, kinsaalid, mөөk, käs'granaadid, padrunirihmad ümber keha, hiilib sisse). Ahaa, sakslane on läinud, see on hea, nüüd on paras aeg. Noh, tüdruk! Nüüd oled sa mul käes, — nüüd ma su kõri pigistan. (Läheneb Lindale.)

Linda. Oh, kui hirmus! (Taganeb. Venelane haarab ta viimati kinni.)

Jaan (astub äkitselt vahele). Käed küljest, sa punane koletis! (Mõlemad tõmbavad mөөgad.)

Venelane. Mis sina, kirp, minust tahad?

Jaan. Muud midagi, kui et sa ennast silmapilk siit koristad! Siin on meie maa ja sinul pole siit midagi otsida.

Venelane. Pea lõuad, neetud valgekaartlane! Või teie maa? Ma vilistan selle peale — kui see mulle meeldib, siis on ta minu maa. Aga kõigepealt tahan ma seda ninatarka plikat seal õpetada. Eest ära. (Tungib peale.)

Jaan. Elu või surm! (Algab kahevõitlus mөөkadega. Tagapool kuulub sõjakära ja püssipragin. Jaan taganeb.)

Linda (põlvitab. Sel silmapilgul kostavad korruga Porilaste marssi helid, ühtlasi kostavad lahingukära sekka ka suurtüki mürtsud. Venelane hakkab aegajalt taganema; Jaan tungib peale.)

Fritz (hiilib sisse, tal on nüüd rohkem kaabaka välimus; ta tõmbab saapasäärest noa ja tahab Jaanile selga torgata.) Elagu Landeswehr! Hurraa!

Jaan (ühtlasi ennast venelase vastu kaitsedes annab tagasikätt löögi. Fritz langeb maha, kuid ajab ennast veel üles ja püüab jalust kinni haarata. Jaan pistab mõõgaga. Fritz jääb lamama. Kogu aeg kestab võitlus venelase ja Jaani vahel edasi).

Fritz. Sa võitsid, Jaan. Mis saab nüüd minu lastest?

Jaan. Sinu lapsed võtan oma hoolde. Neil ei pea midagi viga olema.

Linda (aitab Fritzut välja).

Venelane (on kulissideni surutud; laseb väsinult mõõga langeda; hingeldades). Dovolno, dovolno, tavaristsch! Nitsevoo, ne naado bolsche!

Jaan. Mis tovaristsch sa mulle oled! Kõrilõikaja! (Vaheajal on sõjakära vaikinud.)

Venelane. Laadna, laadna! nitsevoo... pole viga! Lepime ära!

Jaan. So! Või nüüd tahad leppida? Aga teinekord tuled jälle siia meid kollitama.

Venelane. Ei tule, jumala eest, ei tule.

Jaan. Leppimise vastu pole mul midagi. Aga enne peaksid end mu mõrjsa ees vabandama.

Venelane. Linda, ära pane pahaks. Kull ikka on molodets, see sinu Jaan. Ära tahtis minu tappa.

J a a n. Ja. Ega meie pool nalja mõisteta.

V e n e l a n e. Ja nüüd mina ütlen: anna käsi ja oleme aõbrad; mina jätan sind rahule, sina jäta mind rahule.

J a a n. Ega ma pole su kallale tulnudki

V e n e l a n e. No ja — ükskõik — ei ole. Mina kogemata tulin, aga . . . lepime ära. Tule, ma annan sinu pruudile üks ilus kingitus!

J a a n. Pea veel natuke. Enne pead meile pühalikult töötama, et sa enam üle selle piiri ei astu.

V e n e l a n e. Nu, vot tebe jei Bogu. (Lööb risti ette. Enesele.) Tfu! kodanline eelarvamine.

J a a n. Olgu siis. (Annab kätt.) Meest sõnast, härğa sarvist.

V e n e l a n e. Tot, vot: meest sõnast, venelast sarvist. (Läheb ära.)

J a a n (vaatab naeratades venelasele järele). Näib, et sa kogemata tõtt ütlesid. Aga noh, ega ma sind ka rohkem ei usu kui silmaga näen. (Pistab mõõga tuppe.)

L i n d a. Minu elupäästja. Kuidas peaksin ma sind tänama. Võta aupalgaks see lill! rohkem mul anda ei ole.

J a a n. Milline ülendav silmapilk! Viimne orjuse pitser on me pealt ärapeatud, mineviku ülekohus on lepitatud. Sa oled jälle vaba ja ma seisan iga silmapilk valvel, et meie iseseisvust mingi hädaoht ei ähvardaks. Kui nüüd ometi Lembitu veel

korrakski hauast võiks tõusta ja näha, et tema ohver mitte asjata ei olnud. Aga ma tean: tema vaim valvab praegugi meie üle ja õnnistab meie kätetööd.

(Laul: Eesti vaprad vanemad jne.)

L i n d a. Sealt tulevad juba meie rahva-
vanemad.

(Rahvas, sõdurid, põllumehed, kalurid, poisike käsitöölised, naised jne. tulevad hüüetega: „Õnn Lembitu tütrele! Ole tervitatud vaba Eesti esimene kodanik, Jaan!)

L i n d a (jagab lilli).

J a a n. Täna teid, mu tublid kodanikud!

Mis võib kaunimat olla, kui see, et terve rahvas nagu üks mees oma kodu ehitamiseks ja kaitseks kokku astub.

L i n d a. Kus on nüüd laulik, kes ütleks sõnad, mis praegusel silmapilgul kohased.

L a u l i k. Need sõnad on teie kõikide sudames. Laske nad vabalt voolata, siis tekid laul, mis kostab üle Eesti. (Laul: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm.“ Loomulikult tõuseb publik püsti. Kui aga laul publikut kaasa tõmbab, siis pöörduvad näitlejad publiku poole ja ühinevad temaga üheks kooriks.

E e s r i i e.

L õ p p.

REKVISIIDID.

Esimene vaatus.

Põgenejad: kompsudega.

Mall: mähkmetes laps.

Murueide tütrede: oksad.

Franz: lambakints, mõök.

Fritz: rahakott, hõberaha.

Laulik: kannel.

Teine vaatus.

Fritz: ahelad, ratsapiits.

Venelane: lõõtspill.

Kolmas vaatus.

Linda: karikakra õied, lilled.

Ja an: mõök.

Nõid: leib, võipütt.

Poisike: paberist tuuleveski.

Tütarlaps: lillekimp.

Fritz: puss.

LAULUDE VIISID.

Esimene vaatus.

A v a m ä n g: vaba valiku järele.

Oh, sa vaene, oh, sa väeti. Viis: „Kus on, kus on, kurva kodu“ ehk „Nagu pääsu, päevalindu“ M. Hermann. Laulmise õpetus koolidele I anne Nr. 9, lhk. 20. Ka M. Hermann. Laulmise õpetus koolidele I Nr. 66. Ka VI Eesti üldise laulupidu meestekoorid Nr. 7, lhk. 7. Ka Tamman. Kooli lugemise raamat jne.

Uinu, väike Lindakene. Leelutus. Motiive võib leida M. Saare, J. Aaviku j. t. lastelauludes, ka mardilauludes jne.

Vaikselt ööl siin puude vilus. Viis: Hinge hellal ... Dr. K. A. Hermann. Eesti rahvalaulud segakooridele I vihik Nr. 37, lhk. 68. Ka Rahvalaulukoorid I Nr. 20. Ka Tamman. Kooli L. R. sõnadega: Tähekene, miks sa vilgut.

Raudmehed oleme ... Marss „Rändan ma rõõmsasti.“ I. M. Sommer. Naljakad laulud Eesti meestekooridele. Lõpposa „Naljakast segalaulust“ Nr. 3. (6 viimast takti lõpust välja jätta.

Oh, kellele nüüd kaeban ma. Viis: Kuu kumab kõrgelt. Dr. K. H. Hermann. Eesti rahvalaulud segakooridele I vihik Nr. 8, lhk. 18. Ka „Rahvalaulukoorid“ II vihik Nr. 32.

Teine vaatus.

A v a m ä n g: vabalt.

Oh seda ohtu-orjapõlve. Viis: „Lätsi külla.“ Tuleb laulda aeglases tempos ja veidi teisendatult laulu sõnade rütmile vastavalt. Leidub erinevoodina. Üldiselt tuntud.

Lõpe, lõpe, põllukene. Dr. K. A. Hermann. Eesti rahvalaulud segakooridele I vihik. Nr. 7. Ka A. Lemba. 5 laulu segak. Nr. 5. Ka Tamman kooli L. R.

Kaste pisar. Viis: Mis sa nutab, mis sul viga. Dr. K. A. Hermann. Eesti rahvalaulud segakooridele I vihik. Nr. 36, lhk. 67.

Mind vaata, kena neiuke. Viis: Sealt Läänemere kalda pealt. Kuhlbars. Kooli kannel. Nr. 135,

lhk. 100. Ka Kuhlbars. Vanemuine ehk 4.
kordne laululõng. Nr. 8.

Ma ennast tutvustan. Allegretto „Naljast sega-
laulust.“ Nr. 3, sõnadega: Siis istume me sääl.

I. M. Sommer. Naljast laulud Eesti meeste-
kooridele.

Oh, tere, Eesti neid. Viis: Jõua ju kaugelta.

M. Vares. Kalevala konts. laulud II anne Nr. 38.

Venemaa on suur ja vägev. Viis: Stenjka Rasin
— Volga, Volga, matj rodna. Üldiselt tuntud.

Leidub erinoodina.

Mu kõige kallim lauluhääl. Dr. K. A. Hermann.

Koori ja kooli kannel II anne Nr. 26. Ka C.

F. Kok. Vaimulikud ja ilmalikud laulud Nr. 24.

Die Wacht am Rhein. Leidub enamasti kõigis
Saksamaal ilmunud klaverikoolides. Selle ase-
mel võib aga ka mõni teine tuntud saksa laul
olla, näit. Deutschland, über alles.

Mnogi leta, pravoslavnoi russki zar. Preobrashenski
marss. Kuhtbars. Skoljnõja gusselki Nr. 60,
lhk. 40.

Kolmas vaatus.

Avamäng: vabalt.

Linda veimevakka valmib. 2 salm laulust „Vap-
rad vennad, kallid kaimud.“ Üldiselt tuntud.

Viis leidub Uues kiriku lauluraamatu viisi-
raamatus lisas sõnadega „Vennad, vaata, lippu
tõstab.“

Marseillaise. Rahva laulukoorid II vihk. Nr. 23.
Ka erinoodina.

Eesti pind, sa ööde vilu. Viis: Vennad, võtkem
vahvast laulda. Kuhlbars. Kooli kannel. Nr. 138.

Ka Grenzstein. Kooli laulum. rmt. III j. Nr. 22.

Internatsionaal, Nüüd üles, keda needus rõhub.
Tööliste seas üldiselt tuntud.

Porilaste marss. M. Hermann. Laulmise õpetus
koolidele 1. Nr. 48. lhk. 78. Ka erinoodina.
Üldiselt tuntud.

Eesti vaprad vanemad. 3 salm laulust „Eestimaa,
mu isamaa. Kuhlbars. Kooli kannel Nr. 128.

Ka Rahva laulukoorid III v. Nr. 63. Ka Grenz-
stein. Kooli laulum. raamat. V jagu. Nr. 10.

Mu isamaa, mu õnu ja rõõm.

